

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 3
ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ – ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΘΕΜΑΤΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΑ – ΡΕΠΠΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

«ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΟΑΕΔ»

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

Κ.1 Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία. Θετικές και κοινωνικές επιστήμες - Εννοιολογικές διευκρινίσεις κοινωνιολογικών όρων

Κοινωνιολογία είναι η επιστήμη που μελετά: α) την συγκρότηση, τη λειτουργία και το μετασχηματισμό των κοινωνικών συνόλων (ομάδες, χωριά, πόλεις, κοινωνίες και β) τις προϋποθέσεις και τις συνέπειες της εμφάνισης, της μεταβολής και της έκλειψης των κοινωνικών σχέσεων. (Τσαούσης Δ. (1984) *Χρηστικό λεξικό κοινωνιολογίας*. Αθήνα: Εκδ. Gutenberg, σελ. 158) Η επιστήμη της κοινωνιολογίας υποδιαιρείται σε επιμέρους κλάδους ανάλογα με την περιοχή μελέτης, τις κοινωνικές ομάδες και κατηγορίες κοινωνικών δομών που κάθε κλάδος «θεραπεύει» όπως: Κοινωνιολογία της Εργασίας, της Οικογένειας, της Εκπαίδευσης, της Επικοινωνίας και των ΜΜΕ, κλπ. Από το δανεισμό των μεθόδων των θετικών επιστημών ξεκίνησε και ο πατέρας της Κοινωνιολογίας Αύγουστος Κοντ (1790-1857) ο οποίος και προβληματιζόταν αν θα πρέπει η νέα επιστήμη να ονομαστεί Κοινωνιολογία ή Κοινωνική Φυσική.

Κ.2 Πρωτεργάτες της Κοινωνιολογίας.

Πρωτεργάτες της κοινωνιολογίας ήταν εκτός από τον Κοντ, ο Βέλγος Αδόλφος Κετελέ, ο Κάρλ Μάρξ, ο Ντυρκάϊμ, ο Μάξ Βέμπερ, ο Πάρσονς κλπ. Υπάρχουν δύο βασικές σχολές στην επιστήμη της Κοινωνιολογίας, η σχολή των συγκρούσεων με κυριότερο εκπρόσωπο τον Μάρξ και η σχολή του λειτουργισμού – ισορροπίας με κυριότερο εκπρόσωπο τον Πάρσονς. Οι μεγάλοι αυτοί της κοινωνιολογίας που βεβαίως πλαισιώνονται από δεκάδες άλλους πολύ σημαντικούς επιστήμονες, είχαν, παρά τις διαφορές τους, ένα κοινό χαρακτηριστικό: τους ενδιέφεραν οι νόμοι, η κίνηση και η μεταβολή των κοινωνικών συνόλων. Αυτό που στην επιστήμη της κοινωνιολογίας ονομάστηκε «μακροκοινωνιολογική» προσέγγιση. Νεώτερη είναι στην κοινωνιολογία η τάση που διαμορφώθηκε κυρίως από τους Αμερικανούς κοινωνιολόγους (Πάρσονς κλπ) μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, να μελετώνται επί μέρους κοινωνικές ομάδες, (π.χ το προσωπικό ενός εργοστασίου, μια συνοικία, ένα σχολείο κλπ). Η προσέγγιση αυτή ονομάστηκε «μικροκοινωνιολογική».

Κ.3 Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Εισαγωγή, έννοια, ιστορική αναδρομή.

Η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης είναι αρκετά καινούριος κλάδος. Αντικείμενο της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης είναι η ίδια η εκπαίδευση ως κοινωνικός θεσμός και ο ρόλος του θεσμού αυτού μέσα στην κοινωνία. Η εκπαίδευση και το σχολείο, ως κοινωνικός θεσμός, είναι ο

επίσημα και αποκλειστικά επιφορτισμένος θεσμός με τη μετάδοση της γνώσης και έχει το δικαίωμα να πιστοποιεί την κατοχή γνώσεων σε μια κοινωνία. Ρόλος πολυσύνθετος και ιδιαίτερα σημαντικός. Πεδία ανάλυσης της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης μπορεί να είναι η κοινωνική ένταξη και ενσωμάτωση, η σύνθεση του σχολικού πληθυσμού, η επιλογή γνώσεων, η επιλογή παιδείας (κουλτούρας) και η γλώσσα που το σχολείο μεταδίδει καθώς και το σύνολο αρχών, αξιών και ιδεών που συνθέτουν την ιδεολογία του. Ακόμη μπορεί να είναι η σχέση του σχολείου με την οικονομία, την τεχνολογία, τα ΜΜΕ και άλλους σημαντικούς τομείς της κοινωνικής ζωής.

Η απαρχή της "σχολειοποίησης" που, όπως προαναφέραμε, αρχίζει από το 17ο αιώνα, συμπίπτει με το σταδιακό "εκδημοκρατισμό του σχολείου", αίτημα που προέκυψε στο πλαίσιο της "δημοκρατικής κοινωνίας των πολιτών" κάτω από το έμβλημα της "φυσικής ισότητας των ανθρώπων". Πράγματι, ο εκδημοκρατισμός του σχολείου αρχίζει με μια στοιχειώδη εκπαίδευση της μάζας των ανθρώπων το 17ο αιώνα, σχηματοποιείται και ενδυναμώνεται στη διάρκεια του 19ου αιώνα και ολοκληρώνεται στα μέσα του 20ου αιώνα, με μια μαζική δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Κ.4. Κοινωνικοποίηση

Η κοινωνικοποίηση είναι μια διαδικασία δυναμική, συνεχής και αδιάλειπτη και συνοδεύει το άτομο καθόλη τη διάρκεια της ζωής του. Αναφέρεται κυρίως στην αφομοίωση από το άτομο των πολιτισμικών στοιχείων, των αξιών και των κανόνων που συνιστούν και εκφράζουν τη δεδομένη κοινωνία ή ομάδα. Η κοινωνικοποίηση εξυπηρετεί δυο βασικούς στόχους. Ο πρώτος είναι η δημιουργία κοινωνικών ατόμων και η συμβολή έτσι στη συνοχή και στη διατήρηση της υπάρχουσας κοινωνικής δομής και τάξης. Αυτός ο στόχος είναι η **κοινωνιοκεντρική** διάσταση της κοινωνικοποίησης και αναφέρεται στους λόγους για τους οποίους επί μέρους κοινωνικά σύνολα ή η κοινωνία επιδιώκουν να προσδώσουν στοιχεία ομοιομορφίας και κανονικότητας στη συμπεριφορά των μελών τους. Ο δεύτερος στόχος αφορά στην **ατομοκεντρική** διάσταση της κοινωνικοποίησης και αφορά στο ίδιο το άτομο και τις αντιλήψεις που συνειδητά ή ασυνείδητα σχηματίζει, τις ιδιαιτερότητες της συμμόρφωσής του με το ισχύον σύστημα αξιών, τον τρόπο με τον οποίο εντάσσεται στο άμεσο κοινωνικό του περιβάλλον κλπ.

Μηχανισμοί κοινωνικοποίησης : Οι μηχανισμοί με τους οποίους οι κοινωνικοί κανόνες και τα πρότυπα συμπεριφοράς «περνάνε» στα άτομα περιλαμβάνουν: α) τις εντολές και συστάσεις που κάνουν οι φορείς κοινωνικοποίησης, β) την ταύτιση των ατόμων με άλλα άτομα ή ομάδες και γ) την κοινωνική αξιολόγηση της συμπεριφοράς τους.

Φορείς κοινωνικοποίησης: Υπάρχουν κύριοι φορείς κοινωνικοποίησης (οικογένεια, κράτος κλπ) που είναι θεσμοποιημένοι και άλλοι (γειτονιά, έθιμα κλπ) που είναι μη θεσμοποιημένοι. Οι πρώτοι είναι γνωστοί ως κύριοι φορείς κοινωνικοποίησης και χρησιμοποιούν σχεδιασμένες στρατηγικές για τη ρύθμιση της κοινωνικής συμπεριφοράς, ενώ οι δεύτεροι είναι μη θεσμοποιημένοι και συνδέονται περισσότερο με περιστάσεις και ερεθίσματα στα οποία εκτίθενται τα άτομα.

Από τους θεσμοποιημένους φορείς κοινωνικοποίησης βασικό ρόλο παίζουν η οικογένεια, η εκπαίδευση, το κράτος και η θρησκεία.

Κ.5 Κοινωνικός έλεγχος,

Ο κοινωνικός έλεγχος αφορά τα μέσα με τα οποία μια κοινωνία ή ομάδα κατευθύνει και υποχρεώνει τα μέλη της να συμμορφωθούν με τα καθιερωμένα πρότυπα συμπεριφοράς. Η ύπαρξη των κοινωνικών κανόνων δεν αρκεί από μόνη της για να πειθαρχήσουν τα άτομα: είναι απαραίτητο να έχει η ομάδα και τη δύναμη να επιβάλλει μία συστηματική εφαρμογή τέτοιων κανόνων καθώς και ορισμένες συνέπειες για εκείνους που αποκλίνουν από τις κοινωνικές επιταγές. Ο κοινωνικός έλεγχος δεν είναι ανεξάρτητος από την κοινωνικοποίηση, αλλά συνδέεται άμεσα και λειτουργεί συμπληρωματικά με αυτήν. Υπάρχουν τρία είδη κοινωνικού ελέγχου: 1) ο άτυπος 2) ο τυπικός 3) ο αυτοέλεγχος. Ο κοινωνικός έλεγχος λοιπόν είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο το οποίο έχει τις αφετηρίες του στην οργάνωση της κοινωνίας ή ομάδας που τον ασκεί καθώς και στις εξωτερικές επιρροές που δέχεται αυτή η ομάδα.

Κ.6 Στάσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις.

Τα στερεότυπα είναι σύνολα πεποιθήσεων που αφορούν τα προσωπικά χαρακτηριστικά μιας ομάδας ανθρώπων. Προκατάληψη είναι η στάση απέναντι σε κάποιο άτομο ή ομάδα που στηρίζεται σε στερεότυπα. Διάκριση είναι η άνιση αντιμετώπιση ατόμων ή ομάδων που στηρίζεται επίσης σε κάποιο στερεότυπο. Κοινωνικός στιγματισμός είναι η υποτίμηση της κοινωνικής ταυτότητας μιας ομάδας ή ατόμου με βάση ένα εμφανές αρνητικό χαρακτηριστικό.

Τα στερεότυπα δημιουργούνται: α) με βάση την κοινωνική – πολιτισμική προσέγγιση μέσω της γνώμης που δημιουργείται από τα ΜΜΕ, τους γονείς ή άλλους φορείς κοινωνικοποίησης που έχουν λόγο στο ρόλο της κοινωνικής μάθησης και της κοινωνικής ενίσχυσης. β) από την κοινωνική κατηγοριοποίηση των ατόμων ή ομάδων όπως αυτή γίνεται και αποδίδεται από τις κυρίαρχες ομάδες σε μια κοινωνία και αφορά μια απλή κατάταξη, βοηθάει στην κατανόηση και την πρόβλεψη της ατομικής συμπεριφοράς και προστατεύει την κοινωνική ταυτότητα της έσω- ομάδας. γ) από την

απατηλή συνάφεια, τη λανθασμένη δηλαδή σύνδεση αρνητικών χαρακτηριστικών με μια μειοψηφία λόγω της αποκλίνουσας φύσης από τα κοινωνικά παραδεκτά.

K.7 Κοινωνιολογία της ομάδας.

Ο Αριστοτέλης έχει αναφέρει ότι ο άνθρωπος είναι φύσει κοινωνικό όν. Πράγμα το οποίο σημαίνει ότι ζει με άλλους μαζί μέσα σε κοινωνικές οργανώσεις και κοινωνικούς θεσμούς. Η ομάδα με το αίσθημα του «ανήκειν» σε αυτή των μελών της είναι το πιο χαρακτηριστικό κοινωνιολογικό φαινόμενο στη ζωή του ανθρώπου αρχής γενομένης από την οικογένεια. Η ομάδα έχει ένα κύκλο ζωής που ξεκινάει με τη δημιουργία της, συνεχίζει στην αντιπαράθεση των μελών της μέχρι να βρουν τα κοινά σημεία μεταξύ τους, περνάει μετά στη φάση του «δεσίματος» και της σύνθεσης, συνεχίζει στη φάση της απόδοσης και της δημιουργικότητας και τέλος (ικανοποιώντας το σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκε) φτάνει στη φάση της διάλυσης ή της αποσύνθεσης.

K.8 Κοινωνικές λειτουργίες της Εκπαίδευσης: Εκπαίδευση και οικονομική ανάπτυξη, ισότητα εκπαιδευτικών ευκαιριών - Ελληνική Εκπαίδευση, οικονομική ανάπτυξη και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Μια από τις βασικότερες κοινωνικές λειτουργίες της εκπαίδευσης είναι η μετάδοση της "κυρίαρχης παιδείας". Δηλαδή η επιβολή ορισμένων "σημασιών", με τη μέθοδο της επιλογής ανάμεσα σε άλλες υπάρχουσες ή δυνατές να υπάρξουν, τις οποίες αποκλείει και επιβάλλει αυτές τις ορισμένες σαν τις σημασίες που είναι οι μόνες αξίες να αναπαραχθούν. Ο εκπαιδευτικός θεσμός αναπαράγει λοιπόν την κυρίαρχη παιδεία. Συμβάλλει όμως και στην αναπαραγωγή των κοινωνικών σχέσεων. Η μαζικοποίηση της εκπαίδευσης και η αυξημένη ζήτησή της τα τελευταία χρόνια αναμενόταν ότι θα οδηγούσε σε μια κοινωνική κινητικότητα που θα συνέβαλε ως ένα βαθμό στην εξάλειψη και μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων στην Ελλάδα. Όμως παρά την επέκταση του εκπαιδευτικού συστήματος δεν κατέστη δυνατό να εξαλειφθούν οι εκπαιδευτικές ανισότητες ούτε και κατ' επέκταση να μειωθούν αυτόματα οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες, αφού συναντούμε σημαντικές ανισότητες μεταξύ των φύλων, των κοινωνικο- επαγγελματικών κατηγοριών, των περιφερειών, των αγροτικών περιοχών κλπ. Μερικές φορές μάλιστα οι ανισότητες αυτές επιδεινώνονται και συνεχίζονται με ανισότητες στην αγορά εργασίας, στα εισοδήματα και στο επίπεδο ζωής των ατόμων.

Ειδικότερα οι σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικού επιπέδου και εισοδήματος μεσολαβούνται από ένα ευρύ φάσμα παραγόντων (οικονομικών και ατομικών, όπως το επάγγελμα και η θέση του ατόμου

ως προς αυτό, η εμπειρία, οι συνθήκες στην αγορά εργασίας και στη δομή της απασχόλησης, η ηλικία, το φύλο κ.α.), που καθορίζουν και το τελικό ύψος του εισοδήματος.

Κ.9 Εκπαιδευτικό σύστημα και κοινωνική κινητικότητα,

Στα συστήματα κοινωνικής διαστρωμάτωσης ξεχωρίζουν δύο χαρακτηριστικά στοιχεία που τα καθορίζουν: 1) οι κοινωνικές ανισότητες και β) η κοινωνική ιεράρχηση. Ανάμεσα στα κοινωνικά στρώματα υπάρχει μια κινητικότητα και στις περισσότερες κοινωνίες μια διαπερατότητα (πλην των πολύ κλειστών κοινωνιών όπως οι κάστες για παράδειγμα), όπου άτομα από ένα κοινωνικό στρώμα μετακινούνται προς άλλο. Στις σύγχρονες κοινωνίες έχει επικρατήσει να ταυτίζεται περίπου η κοινωνική κινητικότητα με την επαγγελματική κινητικότητα, γιατί το επάγγελμα εκφράζει μέχρι ένα βαθμό το επίπεδο εκπαίδευσης του ατόμου και την οικονομική του θέση. Το εκπαιδευτικό σύστημα με τις δομές που το ίδιο παρουσιάζει σε κάθε ιστορική και κοινωνική φάση μπορεί να είναι από τους βασικότερους παράγοντες κοινωνικής κινητικότητας των ατόμων.

Κ.10. Γλώσσα και σχολική επίδοση

Η γλώσσα, ο λόγος, καθορίζει σημαντικά το τι και το πώς μαθαίνεται, επηρεάζοντας έτσι και την μελλοντική μάθηση. Ένας από τους βασικότερους μελετητές της γλώσσας και της σχολικής επίδοσης είναι ο **Bernstein**. Η έρευνα του Bernstein επικεντρώνεται στην επίδραση της κοινωνικής τάξης στην γλωσσική επικοινωνία. Οι έρευνες έχουν δείξει ότι : Το παιδί της μεσαίας τάξης χειρίζεται και κατανοεί την κοινή γλώσσα, καθώς και την επίσημη γλώσσα, που έχει δομηθεί έτσι ώστε να διευκολύνει την συγκρότηση εννοιών σε ανώτερο επίπεδο. Αντίθετα το παιδί της εργατικής τάξης περιορίζεται στην κοινή γλώσσα, μειώνοντας δραστικά την καλυτέρευση των νοητικών του ικανοτήτων καθώς και της αντίληψης.

Κ.11. Κοινωνικός ρόλος σχολικής αξιολόγησης

Στο έργο του Bourdieu, το σχολείο που αντικατέστησε την εκκλησία ως τον κύριο φορέα κοινωνικοποίησης και νομιμοποίησης στις σύγχρονες κοινωνίες, εμφανίζεται να έχει βασικό ρόλο και σημαντική επιρροή στη συμβολική αναπαραγωγή της κοινωνικής ευταξίας. Όμως - επισημαίνει ο Bourdieu - για να ασκήσουν τα σχολεία αυτή την επιρροή πρέπει να αναπτύξουν συγκεκριμένες μορφές ιεράρχησης, διαστρωμάτωσης και αξιολόγησης. Μέσα από αυτή τη διαδικασία τα σχολεία χαίρουν μιας «σχετικής αυτονομίας» σε σχέση με το κράτος συνολικά, άλλα κρατικά ιδρύματα και άλλες κοινωνικές ομάδες.

K.12 Δημογραφικές αλλαγές

Στις μέρες μας παρατηρείται μια εξαιρετικά μεγάλη κινητικότητα των πληθυσμών των ευρωπαϊκών και όχι μόνο χωρών. Η χώρα μας από χώρα εξαγωγής μεταναστών που ήταν μέχρι τη 10ετία του 1970 έγινε σήμερα μια από τις μεγαλύτερες χώρες υποδοχής μεταναστών και δυστυχώς σε πολλές περιπτώσεις και λαθρομεταναστών. Το φαινόμενο αυτό, των δημογραφικών αλλαγών και διαφοροποιήσεων, γίνεται αιτία να ληφθούν ειδικά μέτρα για την εκπαίδευση τόσο των αλλοδαπών μαθητών, όσο και των ντόπιων. Επομένως σήμερα, με βάση τις παρατηρούμενες δημογραφικές και όχι μόνο αλλαγές και καθώς όλες οι κοινωνίες τείνουν να γίνουν πολυπολιτισμικές, συμπεριλαμβανομένης και της ελληνικής, χρειαζόμαστε τη δημιουργία ενός άλλου σχολείου που θα δέχεται ισότιμα όλους τους μαθητές στους κόλπους του.

K.13 Ιδεολογικοπολιτικές λειτουργίες της Εκπαίδευσης. Εκπαιδευτικές αλλαγές και εκδημοκρατισμός. Γνώση – ιδεολογία και εκπαίδευση, συγκεντρωτισμός εκπαιδευτικής πραγματικότητας

Το κράτος μέσα από τη θεσμική του υπόσταση, λειτουργεί ως ένας μηχανισμός που μέσω των ιδεολογικοπολιτικών λειτουργιών της εκπαίδευσης, έχει διευρύνει τις κανονιστικές του λειτουργίες στα σχετικά με αυτήν ζητήματα. Έτσι προβάλλει η οργανωμένη μορφή διεξαγωγής της εκπαίδευσης, οι επίσημες και ελεγχόμενες προδιαγραφές της, όπως: η νομοθετική κατοχύρωση των στόχων της με τα αναλυτικά προγράμματα, τα διδακτικά βιβλία, τις διδακτικές μεθόδους, τα μαθητικά θέματα (εγγραφές, προαγωγές κ.λ.π.), τις εγκυκλίους των προϊσταμένων αρχών, τους κανονισμούς λειτουργίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων κ.λ.π. δια των οποίων εγγράφεται το ιδεολογικό πλαίσιο και μεταβιβάζεται το εκάστοτε ισχύον σύστημα γνώσεων και αξιών της εκπαιδευόμενης κοινωνίας.

K-14.Σχολείο και τοπική αυτοδιοίκηση, κράτος.

Η προβληματική που έχει αναπτυχθεί γύρω από την έννοια του «τοπικού» και «κεντρικού» ως αλληλοεπηρεαζόμενων συστημάτων, συνδέεται άμεσα με θέματα και διαδικασίες χωρικής ανακατανομής και περιφερειακής διάστασης των κοινωνικών και κρατικών δραστηριοτήτων. Μεταξύ των κρατικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων συγκαταλέγεται και η εκπαιδευτική δραστηριότητα εκφρασμένη μέσα από την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι σχέσεις του εκπαιδευτικού οργανισμού με την τοπική κοινωνία μπορεί να είναι σχέσεις θεσμοθετημένες, όπως αυτές που αφορούν κυρίως σε αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης και διαμεσολαβούνται από τις τοπικές εκπαιδευτικές αρχές, μπορεί όμως να είναι και σχέσεις μη

θεσμοθετημένες, όπως αυτές που αναπτύσσονται από την ίδια τη δυναμική του εκπαιδευτικού θεσμού με την τοπική κοινωνία και αφορούν σε πολιτιστικά δρώμενα και σε εκδηλώσεις κοινωνικής αλληλεγγύης.

Κ.15 Κοινωνιολογία της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. - Εισαγωγή στην κοινωνιολογία της τεχνικής, κύρια ρεύματα. - Φύση και τεχνική ως αντι-φύση. Επιστήμη, τεχνική, σύγχρονες εξελίξεις, «τεχνοεπιστήμη». Τ.Ε.Ε. και νέες τεχνολογίες.

Το ανθρώπινο γένος από την εμφάνισή του και σε όλες τις φάσεις της ζωής του προκειμένου να εξασφαλίσει την αναπαραγωγή του και την εξέλιξή του μεταβιβάζει από τη μια γενιά στην άλλη, πείρα, γνώση, δεξιότητες, αξίες και γενικά όλα τα πολιτισμικά αγαθά μέσω της κοινωνικής λειτουργίας της παιδείας. Η διαφοροποίηση της γενικής από την Επαγγελματική Εκπαίδευση περιέβαλε τη δεύτερη με χαμηλότερο κοινωνικό κύρος. Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας δημιουργούν μια μορφή κοινωνικής ανισότητας και αποκλεισμού. Ο "ψηφιακός αποκλεισμός" είναι τόσο αποτελεσματικός ακριβώς επειδή εμφανίζεται σαν αποτέλεσμα ωσμωτικών διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα εκτός εκπαιδευτικού θεσμού. Πράγματι, οι δυνατότητες χρήσης των υπηρεσιών που προσφέρουν οι ΤΠΕ είναι αποτέλεσμα, όχι τόσο μιας "γνώσης- χρήσης" που παρέχεται από συστηματικές μορφές εκπαίδευσης όσο μιας "διαρκούς εξάσκησης στη χρήση" εκ μέρους του χρήστη. Με αυτή την έννοια θα μπορούσε να υποθεθεί ότι οι δυνατότητες άρσης ή έστω άμβλυνσης αυτών των ανισοτήτων στην πρόσβαση στις ΤΠΕ είναι "εγγενώς αδύνατες" στο μέτρο που αφενός οι ανισότητες αυτές εγγράφονται στην ίδια τη δομή του μέσου και αφετέρου η χρήση των ΤΠΕ δρα σωρευτικά στα αποθέματα "συμβολικού κεφαλαίου" των χρηστών της. Η εκπαίδευση και ειδικά η επαγγελματική εκπαίδευση είναι ένα πεδίο στο οποίο η ΤΠΕ βρίσκει άμεση εφαρμογή και μπορεί να συμβάλλει στην άρση του κοινωνικού αποκλεισμού και του τεχνοαναλφαριθμητισμού.

Κ.16 Το σχολείο ως κοινωνικός οργανισμός.

Το σχολείο ως κοινωνικός θεσμός διασφαλίζει τη συνέχεια και τη σταθερότητα της παιδαγωγικής διαδικασίας, παρουσιάζει μια ορισμένη δομή, διαφοροποιεί τους κοινωνικούς ρόλους (διδάσκοντας - διδασκόμενου), έχει σχετική λειτουργική αυτοτέλεια, ως κοινωνικό υποσύστημα και εκτελεί δύο τουλάχιστον βασικές λειτουργίες: διδασκαλία και κοινωνικοποίηση. Ως κοινωνική λειτουργία, στοχεύει στη διαμόρφωση και την κοινωνικοποίηση, είναι έκφραση πολιτικών επιλογών και

ευρύτερων κοινωνικών επιδιώξεων. Οι στόχοι αυτοί επιτυγχάνονται μέσα από ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό σύστημα.

Κ.17 Ο εκπαιδευτικός στη δομή της εξουσίας του σχολείου. - Συνθήκες λειτουργίας του εκπαιδευτικού επαγγέλματος.

Η θέση του εκπαιδευτικού σε κάθε φάση της καριέρας του (νεοδιορισμένος, υποδιευθυντής, διευθυντής κλπ) επηρεάζεται από το βαθμό εξουσίας που έχει, ο οποίος αντανακλάται σύμφωνα και με τη δομή του εκπαιδευτικού συστήματος και την σχολική – εκπαιδευτική ιεραρχία. Από τη σχετική βιβλιογραφία προκύπτει ότι το επάγγελμα του εκπαιδευτικού είναι ένα από τα λίγα επαγγέλματα τα οποία απαιτούν από τον νεοεισαχθέντα να εφαρμόσει άμεσα όσα και ένας εμπειρότερος συνάδελφος. **Το μοντέλο του εκπαιδευτικού ως «επαγγελματία» περιλαμβάνει τις εξής παραμέτρους:** Α) την γνώση της επιστημονικής βάσης της διδασκαλίας. Β) την ικανότητα του εκπαιδευτικού να παράγει έρευνα. Γ) την κριτική και αυτοκριτική διάθεση του εκπαιδευτικού για την δουλειά του.

Κ.18 Η σχολική κουλτούρα και αντικουλτούρα. - Η φοιτητική διαμαρτυρία

Η σχολική κουλτούρα είναι όλες οι πρακτικές και οι ενσωματωμένες ιδεολογίες που εμφανίζονται στη δράση των ατόμων στο σχολικό και όχι μόνο χώρο. Στο χώρο αυτό των δραστηριοτήτων, στην πράξη, αναπτύχθηκε και λειτουργεί ως πράξη, το κράτος με τους μηχανισμούς του μεταξύ των οποίων είναι και το σχολείο. Μέσα από το κράτος, σύνολο των πρακτικών, δηλαδή πράξη, εκφράζεται η δυναμικότητα των σχέσεων δύναμης των κοινωνικών τάξεων και ομάδων. Η ισορροπία αυτή εκφράζεται πρώτο από ποια κόμματα έχουν την εξουσία και ποιες τάξεις και ομάδες εκπροσωπούν, δεύτερο από το ποιες τάξεις και ομάδες κατέχουν μεγαλύτερο μέρος του κοινωνικού πλούτου και τρίτο τις ανώτερες κοινωνικές θέσεις. Η ισορροπία αυτή μεταβάλλεται και το γεγονός αυτό γίνεται αντιληπτό με την εναλλαγή των κομμάτων, των διαφορετικών ομάδων του ενός κόμματος όταν πρόκειται για μονοκομματικό σύστημα ή των παρατάξεων στην εξουσία.

Κ.19 Κοινωνιολογία της σχολικής τάξης. - Η σχολική τάξη ως κοινωνική ομάδα, οργάνωση, διδακτικό ύφος - Σχέσεις, δυναμική, προσδοκίες επικοινωνία, μαθητική αυτονομία

Η σχολική τάξη είναι υποσύστημα του σχολικού συστήματος και λειτουργεί με κανόνες και νόρμες που αφορούν τόσο το μακροκοινωνιολογικό επίπεδο (ΥΠΕΠΘ, κυβέρνηση, κράτος), όσο και το μικροκοινωνιολογικό (κανόνες και πρακτικές του σχολείου και της τοπικής κοινωνίας στην οποία λειτουργεί). Οι οπαδοί της διαντίδρασης που αναφέραμε προηγούμενα βλέπουν τη σχέση μεταξύ δασκάλου και μαθητή σαν μια σχέση σύγκρουσης όπου δάσκαλοι και μαθητές προσπαθούν να

πετύχουν διαφορετικούς στόχους. Η κάθε πλευρά αναπτύσσει στρατηγικές με σκοπό να επιβάλλει στην άλλη τη δική της αντίληψη για την κατάσταση. Γίνεται δεκτό ότι ο δάσκαλος έχει μεγαλύτερη εξουσία από το μαθητή, αλλά η κυριαρχία του δεν είναι ποτέ απόλυτη. Επομένως γίνονται διαπραγματεύσεις και η κατάσταση στη σχολική τάξη θεωρείται ως ένα αποτέλεσμα διαπραγμάτευσης.

Κ.20 Επαγγελματική κοινωνικοποίηση

Η φύση ενός επαγγελματικού οργανισμού απαιτεί να ισχύουν όροι τόσο για το διαχωρισμό /κατανομή, εργασίας όσο και για το συντονισμό των επαγγελματιών αυτών που εκτελούν ουσιαστικές εργασίες. Το σχολείο έχει ονομαστεί “ένα χαλαρά συνδεδεμένο σύστημα” λόγω της σχετικής ανεξαρτησίας των μερών του και της έλλειψης αποτελεσματικού ελέγχου από τη διεύθυνση. Επίσης, η περιορισμένη προσοχή που δίνεται στην αξιολόγηση και επιτήρηση οδηγεί σε έναν αριθμό αδυναμιών στη δομή του σχολείου. Οι μεταβολές στον εργασιακό χώρο απαιτούν τη διαρκή επαγγελματική ανάπτυξη ως μέσο αναβάθμισης και επαγγελματικής ανέλιξης των εκπαιδευτικών και των στελεχών της Εκπαίδευσης. Ακόμη οι νέες μεθοδολογικές προσεγγίσεις για τη διδασκαλία και τη μάθηση με την ουσιαστική και βιωματική προσέγγιση των μεθόδων και του περιεχομένου της Σύγχρονης Τεχνολογίας, μετέβαλλαν το ρόλο του εκπαιδευτικού και απαιτούν από τους εκπαιδευτικούς και τα στελέχη της εκπαίδευσης, να λειτουργήσουν ως ενισχυτές και διευκολυντές της μάθησης και να συνδέσουν τη μάθηση με τη πραγματική ζωή.